

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานและปัญหาของการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบกราฟ (Graphic rating scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหาร เลขานุการคณะกรรมการ ครูที่ปรึกษาโครงการและนักเรียน โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว จำนวนทั้งสิ้น 582 ฉบับ ได้รับคืน 550 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.50 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอผลการวิจัยเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุมากกว่า 50 ปี มีอายุราชการ 16-20 ปี วุฒิสถที่สุดทางการศึกษาคือระดับปริญญาตรี เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระจากหน่วยงานในเทศก์ เขตการศึกษา สำนัญศึกษา-จังหวัด และกลุ่มโรงเรียน

เลขานุการคณะกรรมการส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุ 36-40 ปี มีอายุราชการ 16-20 ปี วุฒิสถที่สุดทางการศึกษาคือระดับปริญญาตรี เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ จากหน่วยงานในเทศก์ เขตการศึกษา สำนัญศึกษาจังหวัด และกลุ่มโรงเรียน

ครูที่ปรึกษาโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 36-40 ปี มีอายุราชการ 11-15 ปี วุฒิสถที่สุดทางการศึกษาระดับปริญญาตรี เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระจากหน่วยงานนิเทศก์ เขตการศึกษา สำนัศึกษาจังหวัด และกลุ่มโรงเรียน

นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 14 ปี มีระดับการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. การดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมี รายได้ระหว่างเรียน ของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา พื้นที่ ชายฝั่งทะเลตะวันออก

2.1 การดำเนินงานของโรงเรียน

ในเรื่องการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่กำหนดตาม หลักการ แนวคิด จากคู่มือโครงการของหน่วยงานนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา และกำหนดตาม วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และนโยบายของกรมสามัญศึกษา ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง ในการปฏิบัติตามโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่ได้แก่ ครูที่ปรึกษาโครงการ ผู้บริหาร และ หัวหน้าหมวดวิชาอาชีพ

ในเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และคณะทำงาน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบ อาชีพอิสระ และคณะทำงาน คณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ ส่วนใหญ่ ประกอบด้วย ครูที่ปรึกษาโครงการ ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้าหมวด/ครูวิชา อาชีพ คณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ ส่วนใหญ่ได้รับการแต่งตั้งตามหลักเกณฑ์ และแนวทางที่กรมสามัญศึกษากำหนด แต่งตั้งตามความรู้ ความถนัด ความสามารถ และ แต่งตั้งตามความสมัครใจและความสนใจ ส่วนหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบ อาชีพอิสระ ได้แก่ พิจารณาเสนอขออนุมัติโครงการและขอกู้ยืมเงินของ โครงการให้นักเรียน ดำเนินการจัดทำโครงการ เพื่อบรรจุในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน และนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงาน สำหรับคณะทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบด้วย ครูที่ปรึกษา-โครงการ ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้าหมวด/ครูวิชาชีพ โดยแต่งตั้งตามความรู้ ความถนัด

ความสามารถ แต่งตั้งตามความเห็นของผู้บริหาร และแต่งตั้งตามความสมัครใจและความสนใจเป็นหลัก ส่วน หน้าที่ ของคณะทำงาน ได้แก่ ให้คำปรึกษาและให้ข้อมูลด้านอาชีพ การตลาด การผลิตและบริการ เป็นครูที่ปรึกษาโครงการ และให้คำปรึกษาแนะนำด้านการทำบัญชี การตรวจสอบบัญชี

ในเรื่องการประเมินสภาพปัจจุบันของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีการดำเนินการ โดยประเมินความพร้อมในด้านบุคลากร อาคารสถานที่ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการเรียน สำหรับวิธีการประเมินสภาพปัจจุบันของโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่ ใช้วิธีประชุมปรึกษาหารือ ใช้แบบสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ในเรื่องการเขียนโครงการของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินงานให้ความรู้แก่ครูในการเขียนโครงการ วิธีการดำเนินงานส่วนใหญ่ ได้แก่ จัดทำ เอกสารและจัดทำคู่มือการเขียนโครงการพร้อมตัวอย่างประกอบให้ครูศึกษา สำหรับวิธีการศึกษาและเขียนโครงการของโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่ใช้วิธีศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียน และชุมชน และเปิดโอกาสให้คณะกรรมการ คณะทำงาน ที่ปรึกษาโครงการ มีส่วนร่วมในการเขียนโครงการของโรงเรียนด้วย

ในเรื่องการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีจุดมุ่งหมายในการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจ คือ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบข้อมูล และเข้าใจแนวดำเนินงานตามโครงการ และเพื่อให้เกิดความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงาน สำหรับสาระสำคัญในการประชาสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจ พบว่า ส่วนใหญ่เน้นเรื่อง ประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ และวัตถุประสงค์และหลักการของโครงการ ส่วนรูปแบบการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจ พบว่า ส่วนใหญ่ได้แก่ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และการจัดประชุมชี้แจงโครงการ

ในเรื่องการรับสมัครกลุ่มนักเรียนที่ทำโครงการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีการดำเนินงานก่อนรับสมัครนักเรียนเข้าร่วมกลุ่มทำโครงการ โดยจัดประชุมชี้แจงครู นักเรียน และผู้ปกครองให้เข้าใจรายละเอียดของโครงการ แจกข่าวสารผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์แนะแนวเพื่อให้คำแนะนำชี้แจงรายละเอียดของโครงการ สำหรับวิธีการรับสมัคร พบว่า ส่วนใหญ่ รับสมัครโดยให้ผู้สมัครสมัครด้วยตนเอง

ในเรื่องการแต่งตั้งที่ปรึกษาประจำโครงการ โรงเรียนส่วนใหญ่มีวิธีการแต่งตั้งครูที่ปรึกษาประจำโครงการ โดยนักเรียนเลือกครูที่ปรึกษาโครงการแล้วให้โรงเรียนแต่งตั้ง สำหรับเกณฑ์ในการพิจารณาแต่งตั้ง พบว่า ส่วนใหญ่แต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อโครงการ และมีเวลาว่างให้นักเรียน เต็มใจให้คำปรึกษา มีความเสียสละ

ในเรื่องการพิจารณาอนุมัติโครงการของนักเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติโครงการของนักเรียน ได้แก่ มีครูที่ปรึกษาโครงการคอยแนะนำดูแล มีการรวมกลุ่มกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป และเป็นอาชีพสุจริต

ในเรื่องการนิเทศ ติดตามและสนับสนุน สร้างขวัญกำลังใจ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดแนวปฏิบัติในการนิเทศ โดยจัดให้มีการรายงานผลตามระยะเวลาที่กำหนด และจัดให้มีการทำสมุดบันทึกการประชุม สมุดบันทึกการนิเทศ สำหรับเทคนิควิธีการนิเทศ ติดตาม และสนับสนุน สร้างขวัญกำลังใจ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีให้คำปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติงานตามโครงการ และเยี่ยมเยียนครูที่ปรึกษาโครงการและนักเรียน ขณะดำเนินการตามโครงการ

ในเรื่องการประเมินผลโครงการของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการประเมินผลโครงการ ส่วนระยะเวลาในการประเมินผล พบว่า ส่วนใหญ่ประเมินหลังการดำเนินโครงการ วิธีการประเมินผล ได้แก่ การประเมินจากรายงานผลโครงการของนักเรียน และของครูที่ปรึกษาโครงการ

ในเรื่องการรายงานผลต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อสภามหาวิทยาลัย จังหวัด เขตการศึกษา และกรมสามัญศึกษา ในเดือนกุมภาพันธ์และเดือนสิงหาคมของทุกปี

2.2 การดำเนินงานของครูที่ปรึกษาโครงการและนักเรียน

ในเรื่องการเขียนโครงการของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการเขียนโครงการ วิธีการเตรียมความพร้อมที่ได้รับส่วนใหญ่ ได้แก่ โรงเรียนและครูประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของโครงการ และจัดทำเอกสารคู่มือการเขียนโครงการให้นักเรียนศึกษาข้อมูล ที่นักเรียนศึกษา สักรวจก่อนเขียนโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่ได้แก่ ความถนัด ความสนใจของนักเรียน และข้อมูลด้านอาชีพที่นักเรียนจะเลือกทำ สำหรับการให้ข้อมูลพื้นฐานด้าน

อาชีพแก่นักเรียนก่อนเขียนโครงการของครูที่ปรึกษาโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่ มีการให้ข้อมูล โดยวิธีให้นักเรียนสำรวจความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และความพร้อม ของตนเองในด้านอาชีพก่อนเขียนโครงการ โรงเรียนส่วนใหญ่มีครูที่ปรึกษาเป็นผู้ดูแล แนะนำให้การฝึกเขียนและจัดการให้นักเรียนเขียนโครงการ สำหรับการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือของครูที่ปรึกษาโครงการเกี่ยวกับการเขียนโครงการของนักเรียน พบว่า ส่วนใหญ่ ได้แก่ เตรียมแบบเขียนโครงการให้นักเรียน ดูแลแนะนำให้นักเรียนประชุมเพื่อกำหนด บทบาทหน้าที่ และข้อตกลงต่าง ๆ และอธิบายการเขียนโครงการแต่ละหัวข้อ พร้อมทั้ง นำเสนอตัวอย่างการเขียนโครงการที่ถูกต้อง

ในเรื่องการรวมกลุ่มของนักเรียนเพื่อจัดทำโครงการ พบว่า นักเรียน ส่วนใหญ่ เข้าร่วมกลุ่มด้วยความสมัครใจของตนเอง สมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่มีจำนวน 3-5 คน ผู้มีส่วนร่วมในการลงทุนในกลุ่มของนักเรียน พบว่า ส่วนใหญ่ได้แก่ สมาชิกในกลุ่มและครู อาจารย์ในโรงเรียน ส่วนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อจัดทำ โครงการ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่คาดว่าจะทำให้มีรายได้ระหว่างเรียน ทำให้ได้เรียนรู้ จากการทำงานร่วมกับเพื่อนและนำความรู้จากวิชาที่เรียนมาประยุกต์ใช้โดยการปฏิบัติจริง

ในการการกำกับดูแลนักเรียนที่ทำโครงการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีครูที่ปรึกษาโครงการ คณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และผู้ช่วยผู้บริหาร เป็นผู้กำกับดูแลนักเรียนที่ทำโครงการ วัตถุประสงค์ในการกำกับดูแลนักเรียนทำโครงการ ของครูที่ปรึกษาโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือปรับปรุง งานให้ดีขึ้น และเพื่อติดตามผลการปฏิบัติงาน สำหรับสาระสำคัญในการกำกับดูแลนักเรียน ของครูที่ปรึกษาโครงการ พบว่าส่วนใหญ่ดูแลในเรื่องการจัดทำบัญชีและการเงินของนักเรียน ส่วนวิธีการกำกับดูแลนักเรียน พบว่า ครูที่ปรึกษาโครงการส่วนใหญ่ใช้วิธีเข้าร่วมกลุ่มกับ นักเรียนเพื่อทราบความต้องการ ปัญหาและอุปสรรค สำหรับบทบาทของครูที่ปรึกษาโครงการ ในการกำกับดูแลนักเรียนที่ทำโครงการ ได้แก่ การตรวจสอบการเขียนโครงการของนักเรียน และการตรวจสอบวิธีการทำบัญชีของนักเรียน

ในเรื่องการประเมินผลโครงการของนักเรียน พบว่า โรงเรียน ส่วนใหญ่มีการประเมินผลโครงการของนักเรียน โดยประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการ ผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการและรายได้ของนักเรียน ผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน ได้แก่ ครูที่ปรึกษาโครงการ คณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระและสมาชิกในกลุ่ม

สำหรับวิธีการประเมินผล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม และการสังเกต จุดมุ่งหมายในการประเมิน คือ เพื่อค้นหาปัญหา อุปสรรค และจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงแก้ไข และเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและสิ่งที่ควรส่งเสริม สนับสนุน นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่าความรับผิดชอบของผู้ร่วมงาน การทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ และการรู้จักแบ่งเวลาในการทำงาน และการเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ

ในเรื่องการรายงานผลของครูที่ปรึกษาโครงการและนักเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดแนวปฏิบัติในการรายงานผล โดยนักเรียนรายงานผลการปฏิบัติงานต่อครูที่ปรึกษาโครงการ และบันทึกลงในสมุดบันทึกการดำเนินงานตามโครงการ ในการรายงานผลใช้วิธีการรายงานผลด้วยวาจาและแบบบันทึกต่าง ๆ ระยะเวลาในการรายงานผลของนักเรียน ส่วนใหญ่รายงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ สำหรับแนวปฏิบัติในการรายงานผลของครูที่ปรึกษาโครงการ พบว่า ครูที่ปรึกษาโครงการ ส่วนใหญ่สรุปผลการดำเนินงานของนักเรียน และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของนักเรียนเพื่อเสนอคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง วิธีการรายงานผลจะรายงานผลด้วยแบบรายงานและแบบบันทึกต่าง ๆ โดยรายงานผลต่อคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และผู้บริหาร

3. ปัญหาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

3.1 ปัญหาการดำเนินงานของ โรงเรียน

ปัญหาการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่รับผิดชอบงานเต็มที่ตามที่ได้รับมอบหมาย และการประชาสัมพันธ์ยังไม่ต่อเนื่องและจริงจัง ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และคณะทำงานของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความร่วมมือ ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงานเท่าที่ควร และนักธุรกิจ นักการธนาคาร และผู้นำชุมชนไม่ค่อยมีเวลา ไม่ค่อยให้ความร่วมมือเต็มที่ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการประเมินสภาพปัจจุบันของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ จำนวนบุคลากรในการดำเนินงานมีไม่เพียงพอ และบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องวัตถุประสงค์การดำเนินงานไม่ชัดเจน ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการเขียนโครงการของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร และขั้นตอนการเขียนโครงการมีมากเกินไป ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการประชาสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจของนักเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ครู อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครองไม่ให้ความสนับสนุนเท่าที่ควร และการประชาสัมพันธ์ยังไม่ต่อเนื่องและจริงจัง ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการรับสมัครกลุ่มนักเรียนที่ทำโครงการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ นักเรียนไม่สนใจจะประกอบอาชีพอิสระเพราะสนใจแต่เรื่องเรียนเท่านั้น และอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์แนะแนวและบุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการแต่งตั้งที่ปรึกษาประจำโครงการของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ครูมีภาระหน้าที่และงานประจำมาก ทำให้มีเวลาดูแลนักเรียนได้ไม่ทั่วถึง ไม่เพียงพอ และครูมีความรู้ด้านอาชีพการจัดการ การตลาด และการขายไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการพิจารณาอนุมัติโครงการนักเรียนของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ การประสานงานระหว่างคณะกรรมการยังไม่ดีเท่าที่ควร และคณะกรรมการไม่ค่อยมีเวลาประชุมพร้อมกัน ทำให้การพิจารณาอนุมัติโครงการล่าช้า ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการนิเทศติดตามและสนับสนุน สร้างขวัญกำลังใจของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ บุคลากรผู้รับผิดชอบมีจำนวนไม่เพียงพอ และขาดการวางแผนด้านการนิเทศติดตามการดำเนินงาน ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการประเมินผลโครงการของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ โรงเรียนขาดการนิเทศติดตามประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง และครูมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการรายงานผลโครงการต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ แบบรายงานผลไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมเพียงพอ ทำให้ต้องสำรวจเพิ่มเติมเมื่อหน่วยงานอื่นต้องการข้อมูลที่ไม่อยู่ในแบบรายงานผล และขั้นตอนการรายงานผลซ้ำซ้อนหลายขั้นตอน และต้องรายงานหลายหน่วยงาน ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

3.2 ปัญหาการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาโครงการและนักเรียน

ปัญหาการเขียนโครงการของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ รายละเอียดในการเขียนโครงการมีมาก และการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มเพื่อเขียนโครงการไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก สำหรับปัญหาการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือของครูที่ปรึกษาโครงการ เกี่ยวกับการเขียนโครงการของนักเรียน พบว่า ครูที่ปรึกษาโครงการส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ขาดความร่วมมือและความกระตือรือร้นจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และเอกสารคู่มือมีไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการรวมกลุ่มของนักเรียนเพื่อจัดทำโครงการ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ สมาชิกในกลุ่มอยู่ต่างห้อง ต่างระดับชั้นเรียน ทำให้ไม่มีเวลาปรึกษาหารือร่วมกัน และสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนน้อยเกินไป ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาด้านการกำกับดูแลนักเรียนที่ทำโครงการของครูที่ปรึกษาโครงการ พบว่า ครูที่ปรึกษาโครงการส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ครูมีประสบการณ์ในการจัดการ การตลาด การประกอบอาชีพอิสระน้อย และครูมีภาระหน้าที่และงานประจำมาก ไม่มีเวลาดูแลนักเรียนเท่าที่ควร ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการประเมินผลโครงการของนักเรียน พบว่า ครูที่ปรึกษาโครงการส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความร่วมมือ

เท่าที่ควร และครูมีความรู้เกี่ยวกับการประเมินผล โครงการไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการรายงานผลของครูที่ปรึกษาโครงการและนักเรียน พบว่า ครูที่ปรึกษาโครงการและนักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ปัญหาที่ครูที่ปรึกษาโครงการส่วนใหญ่พบ คือ นักเรียนขาดทักษะ ในการบันทึกการดำเนินงานและการรายงานผลโครงการ และข้อมูลที่รวบรวมไว้ยังไม่เป็นปัจจุบันและไม่เป็นระบบ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาที่นักเรียนส่วนใหญ่พบ คือ ลักษณะการรายงานยังไม่เป็นรูปแบบชัดเจนเท่าที่ควร และแนวปฏิบัติในการรายงานผลไม่ได้ทำเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้เสนอข้างต้น ผู้วิจัยจะหยิบยกข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ที่น่าสนใจสมควรนำมาอภิปรายเท่านั้น โดยจะแบ่งการอภิปรายเป็น 2 ส่วน ตามขอบเขตของการวิจัย คือ สภาพและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียน ตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน และสภาพและปัญหาการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาโครงการและนักเรียน ตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ดังนี้

1. การดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

1.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และคณะทำงาน ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระประกอบด้วย ครูที่ปรึกษาโครงการ ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้าหมวด/ครูวิชาอาชีพ ซึ่งโรงเรียนแต่งตั้งตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กรมสามัญศึกษากำหนด แต่งตั้งตามความรู้ ความถนัด ความสมัครใจ และความสนใจ ส่วนคณะทำงานประกอบด้วย ครูที่ปรึกษาโครงการ หัวหน้าหมวด/ครูวิชาอาชีพ และผู้ช่วยผู้บริหาร โดยแต่งตั้งตามความรู้ ความถนัด ความสามารถ แต่งตั้งตามความเห็นของผู้บริหาร และแต่งตั้งตามความถนัดและความสนใจเป็นหลัก ปัญหาที่พบ คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความร่วมมือ ไม่กระตือรือร้นในการทำงานเท่าที่ควร

และนักธุรกิจ นักการธนาคาร และผู้นำชุมชนไม่ค่อยมีเวลา ไม่ค่อยให้ความสนใจร่วมมือเต็มที่ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย 2 ประเด็นด้วยกัน คือ ประเด็นที่ 1 ในด้านการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระนั้น โรงเรียนแต่งตั้งจากครูที่ปรึกษาโครงการ ผู้บริหารหรือผู้ช่วย-ผู้บริหาร และหัวหน้าหมวด/ครูวิชาอาชีพ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นผู้ที่อยู่ในสถานศึกษาทั้งสิ้น และเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์และแนวทางที่กรมสามัญศึกษากำหนดเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระนั้น คณะกรรมการชุดนี้ควรประกอบด้วยบุคคลที่อยู่ทั้งในและนอกสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ในโรงเรียน นักการธนาคาร นักธุรกิจและผู้นำชุมชน สาเหตุที่ให้มีนักการธนาคาร นักธุรกิจ ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการด้วยนั้น เพราะบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีประสบการณ์พอที่จะพิจารณาได้ว่าโครงการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนมีความเหมาะสม และเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด รวมทั้งเป็นการระดมทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้และประสบการณ์มาช่วยเหลือโรงเรียนด้วย (กรมสามัญศึกษา, 2535 ค) ด้วยเหตุนี้เมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษาดังกล่าว ประกอบกับผลการวิจัยที่ค้นพบ จะพบข้อสังเกตว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กรมสามัญศึกษากำหนด จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้โรงเรียนเกิดปัญหาว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความร่วมมือ ไม่กระตือรือร้นในการทำงานเท่าที่ควร และนักธุรกิจ นักการธนาคารและผู้นำชุมชนไม่ค่อยมีเวลา ไม่ค่อยให้ความสนใจร่วมมือเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรินทร์ กลีบทอง (2533) ที่ศึกษาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคใต้ พบว่า ผู้ร่วมงานไม่รับผิดชอบงานตามที่ได้รับมอบหมาย และคณะกรรมการที่เป็นบุคคลภายนอกไม่มีเวลา จึงให้ความร่วมมือน้อยกว่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับบุคคลภายนอกโรงเรียนเหล่านี้ตั้งแต่เริ่มแรก และในการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติของโรงเรียนตามโครงการนั้น โรงเรียนควรเชิญบุคคลเหล่านี้ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติด้วย

นอกจากนี้ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อชุมชนให้มาก รู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา เพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และ

ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของ โรงเรียน จะแปลกแยกจากกันไม่ได้ ทั้งโรงเรียนและชุมชนจึงควร พึ่งพาและบริการซึ่งกันและกัน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง สิ่งที่โรงเรียน ควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง คือ การนำทรัพยากรชุมชนเข้าสู่โรงเรียน ซึ่ง หวน พิณพันธ์ (2529) ได้เสนอแนวทางการนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียนไว้หลายวิธี วิธีการหนึ่งคือ โรงเรียน ควรเชิญบุคคลในชุมชนมาเป็นวิทยากรแก่นักเรียน ซึ่งการจัดให้มีผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ใน ชุมชนเข้ามาเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นคณะกรรมการของ โรงเรียนนั้น จะช่วยประชาสัมพันธ์ โรงเรียนได้เป็นอย่างดี (วิจิตร อาวะกุล, 2526) ซึ่งจะทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของ โรงเรียน ก่อให้เกิดความร่วมมือ และการสนับสนุนทั้งด้านกำลังกาย กำลังใจ กำลังปัญญา วัสดุ แรงงาน การเงิน และยังสามารถขจัดความขัดแย้งระหว่างครู ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนได้ (นพพงษ์ บุญจิตราตุลย์, 2530) การนำนักธุรกิจ นักการธนาคาร และ ผู้นำชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย จึงมีความจำเป็นและความสำคัญต่อความสำเร็จ ในการดำเนินงานตามโครงการเป็นอย่างยิ่ง

ประเด็นที่ 2 ในเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบ อาชีพอิสระและคณะทำงาน มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ผลการวิจัยพบว่า คณะบุคคลที่ได้รับการ แต่งตั้งทั้ง 2 คณะนี้เป็นบุคคลคณะเดียวกัน ต่างกันตรงที่คณะทำงาน ไม่มีผู้บริหารเป็น ผู้ร่วมงานเท่านั้น แม้ว่าผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง จะพิจารณาจากการเป็นผู้มีความรู้ ความถนัด ความสมัครใจ และความสนใจก็ตาม แต่เมื่อคณะกรรมการทั้ง 2 คณะ เป็นบุคคลคณะเดียวกัน จึงมีผลทำให้การทำงานไม่คล่องตัว ขาดความกระตือรือร้นในการทำงานได้

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นในกรณีนี้ว่า ผู้บริหารควรมีการมอบหมายหน้าที่ หรือกระจายอำนาจ กระจายงานให้บุคลากรในโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ให้มากขึ้น เพื่อเป็นการกระจายความรับผิดชอบ ให้โอกาสบุคคลอื่นในการทำงาน ในการ เป็นเจ้าของงาน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน ผู้บริหารจึงไม่ควรแต่งตั้งเฉพาะบุคคลใด บุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่ง คณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ ควรประกอบด้วย บุคคลระดับบริหารเพื่อคอยดูแลกำกับ ให้คำปรึกษาในการดำเนินงาน ซึ่ง ควรประกอบด้วย บุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนดัง ได้กล่าวแล้ว ส่วนคณะทำงานซึ่ง เป็นระดับปฏิบัติงานนั้นควรมีการกระจายงานให้ครูอาจารย์ในโรงเรียนจากหลาย ๆ ฝ่าย ร่วมเป็นคณะทำงานด้วย เพื่อให้เกิดความร่วมมือดังกล่าว

นอกจากนี้ ในการมอบหมายอำนาจหน้าที่นั้น ผู้บริหารควรพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ที่ดีในการมอบหมายอำนาจหน้าที่ด้วย คือ ควรคำนึงถึงผู้รับมอบด้วยว่า ผู้รับมอบต้องเป็นผู้มีความสามารถ มีความถนัดในงานนั้นต้องมอบแก่ผู้ยินดีและเต็มใจทำงาน และต้องพิจารณามอบให้พอดีกับกำลังของผู้รับมอบ ควรมอบงานให้ทั่วถึง ไม่ใช่ให้คนคนเดียว ควรให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม และมีโอกาสในการทำงานด้วย ก่อนมอบอำนาจหน้าที่ต้องมีการชี้แจงแนะนำให้เข้าใจตรงกันระหว่างผู้มอบและผู้รับมอบ และเมื่อมอบแล้วต้องมีการติดตามควบคุม ดูแลด้วย (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, ม.ป.ป.) สำหรับขั้นตอนการมอบหมายงานนั้น ผู้บริหารอาจพิจารณาข้อเสนอแนะของ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2530) ที่ได้เสนอขั้นตอนการมอบหมายงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางมอบหมายงานในโรงเรียนดังนี้ คือ กำหนดงาน และวัตถุประสงค์ในการมอบหมายงาน กำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจตัดสินใจ พิจารณาบุคคลที่เหมาะสมจะรับมอบงาน สร้างความเข้าใจเรื่องนโยบาย เป้าหมาย คุณภาพการทำงาน การควบคุม และการประเมิน กำกับการทำงาน และประเมินผลการปฏิบัติงาน

1.2 ในเรื่องการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีจุดมุ่งหมายในการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบข้อมูล เข้าใจแนวดำเนินงานตามโครงการ และเพื่อให้เกิดความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับ พันัส ทันทาคินทร์ (2513) ที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการประชาสัมพันธ์ คือ เพื่อมุ่งแถลงข่าวสารต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการต้องทราบในการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อหาความร่วมมือจากชุมชน ทำให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนยิ่งขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการประชาสัมพันธ์ สำหรับรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่โรงเรียน ส่วนใหญ่ใช้คือ การจัดทำเอกสาร เผยแพร่ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และการประชุมชี้แจงโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของ วิจิตร อาวะกุล (2528) ที่ได้เสนอแนะงานและกิจกรรมประชาสัมพันธ์ที่โรงเรียนควรจัดทำ คือ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูด้วยกัน โดยอาศัยวารสารภายใน และการประชุมชี้แจง ซึ่งสื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้บริหารควรเลือกใช้หลาย ๆ รูปแบบ โดยเลือกให้เหมาะสมกับโอกาส เวลา สถานที่ ดังที่ อภิษรศรี พลอดเปลี่ยว (2530) ได้เสนอแนะว่า สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ภายในอาจใช้การติดต่อสื่อสารด้วยวาจา แบบซึ่งหน้า (Face to Face) หรืออาจใช้สิ่งพิมพ์ในองค์การ (House Journal) เช่น หนังสือเวียน จดหมายข่าวภายใน วารสารภายใน

เป็นต้น สำหรับสื่อภายนอกนั้น โรงเรียนอาจใช้สื่อมวลชน (Mass Media) เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ซึ่งสื่อที่กล่าวถึงนั้นอาจสรุปได้เป็นหมวดหมู่ คือ สื่อบุคคลหรือสื่อประเภทการพูด สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อประเภทภาพ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อประเภทกิจกรรมพิเศษ เป็นต้น

สำหรับปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจที่โรงเรียน ส่วนใหญ่พบในงานวิจัย คือ ครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองไม่สนับสนุนเท่าที่ควร และการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจ ขาดความต่อเนื่องจริงจัง ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมากนั้น ในประเด็นปัญหานี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจที่จะให้เกิดผลดีนั้น ต้องเริ่มที่การประชาสัมพันธ์ภายในให้ดีกว่า คือ การสร้างความเข้าใจอันดีกับกลุ่มบุคคลภายในโรงเรียน ให้เข้าใจนโยบายของโรงเรียน อันจะก่อให้เกิดความมีส่วนร่วมกัน เมื่อการประชาสัมพันธ์ภายในประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง ก็จะส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ภายนอกด้วย ดังที่ อับษรศรี พลอดเป็ลียว (2533) กล่าวไว้ว่า การประชาสัมพันธ์ภายในมีความสำคัญยิ่ง เพราะหากบุคลากรภายในโรงเรียนรอบรู้ความ เป็นไปของ โรงเรียน ในทุกระดับเป็นอย่างดี บุคลากรก็สามารถที่จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของ โรงเรียนในสังคมภายนอกได้เป็นอย่างดี ซึ่งตรงกับหลักประชาสัมพันธ์ที่กำหนดไว้ว่า "การประชาสัมพันธ์ภายในที่ดี นำไปสู่การประชาสัมพันธ์ภายนอกที่มีประสิทธิภาพ" ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจภายในโรงเรียนให้เกิดผลดีนั้น ผู้บริหารยังต้องรู้จักใช้การติดต่อสื่อสารที่ดีด้วย เพราะการติดต่อสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะ ช่วยนำความคิด ความปรารถนา คำสั่งให้สามารถดำเนิน ไปด้วยความเรียบร้อย และเป็น ที่รับรู้และเข้าใจตรงกัน (วนิดา เสนีเศรษฐ และ ชอบ อินทร์ประเสริฐกุล, 2530) ผู้บริหารจึงต้อง ใช้การติดต่อสื่อสารที่เด่นชัด จากผู้บังคับบัญชาถึงผู้ใต้บังคับบัญชา และจาก ผู้ใต้บังคับบัญชาถึงผู้บังคับบัญชา โดยอาศัยสื่อหรือเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เช่น ถ้อยคำ ภาษา ตัวอักษร ภาพ เสียงและภาษาท่าทาง (สุพล วงสินธ์, 2533)

นอกจากนี้ ผู้บริหารควรจะมีการประชาสัมพันธ์ และสร้างความ เข้าใจอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้วิจัยมีความคิดว่า แม้ว่าโรงเรียน ได้พยายามประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบต่าง ๆ และได้กำหนดเนื้อหาสาระในการประชาสัมพันธ์ โดยเน้นเรื่องประโยชน์ ที่นักเรียนจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ วัตถุประสงค์และหลักการของ โครงการแล้ว ก็ตาม แต่โรงเรียนส่วนใหญ่มีผลเฉลยหลักการประชาสัมพันธ์ที่ดี คือ ความต่อเนื่องในการ

ประชาสัมพันธ์ ซึ่งอาจเป็นเพราะโรงเรียนมีเรื่องที่จะประชาสัมพันธ์มากมายในแต่ละวัน การประชาสัมพันธ์นี้ นพพงษ์ บุญจิตราตุลย์ (2534) ได้สรุปหลักสำคัญของการสื่อสาร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการประชาสัมพันธ์ว่าจะต้องคำนึงถึงหลักสำคัญ คือ ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ ความแจ่มชัดของข่าวสาร ความต่อเนื่องสม่ำเสมอ ช่องทางในการสื่อสารและขีดความสามารถของผู้รับสาร โรงเรียนจึงควรพิจารณาถึงหลักการสื่อสารดังกล่าว เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง

1.3 ในเรื่องการรับสมัครกลุ่มนักเรียนที่ทำโครงการ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานก่อนรับสมัครนักเรียนเข้าร่วมโครงการ โดยจัดประชุมชี้แจงครู นักเรียนและผู้ปกครองมีการแจ้งข่าวสารผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำชั้น และอาจารย์แนะแนว เพื่อให้แนะนำชี้แจงรายละเอียดของโครงการแก่นักเรียน โดยมีวิธีการรับสมัครคือ ให้นักเรียนสมัครด้วยตนเอง ปัญหาที่พบคือ นักเรียนไม่สนใจประกอบอาชีพอิสระ เพราะสนใจแต่เรื่องเรียนเท่านั้น อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์แนะแนว และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่โรงเรียนมีการจัดประชุมชี้แจง และแจ้งข่าวสารแก่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นการเตรียมการที่ดี เป็นความพยายามของโรงเรียนที่จะสร้างความเข้าใจและประชาสัมพันธ์โครงการ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แต่การที่โรงเรียนประสบปัญหาว่า ครูอาจารย์ต่าง ๆ ทั้งอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์แนะแนว และผู้ปกครอง ไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ปัญหาที่พบบนนี้ นับได้ว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่และมีความสำคัญ เพราะถ้าบุคคลที่ต้องสัมผัสใกล้ชิดกับนักเรียน โดยตรงเหล่านี้ ไม่ให้ความร่วมมือแล้ว การดำเนินงานตามโครงการต้องประสบอุปสรรคแน่นอน โรงเรียนจึงควรมีการเตรียมความพร้อมให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายให้เข้าใจวัตถุประสงค์และรายละเอียดของโครงการอย่างชัดเจน และควรให้ความสำคัญแก่บุคลากรทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน เพื่อสามารถให้คำแนะนำปรึกษาและสร้างทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ ซึ่งผลการวิจัยของ จุฑารัตน์ ตั้งสุวรรณพานิช (2533) พบว่า คณาจารย์ ผู้ปกครองและนักเรียนขาดความพร้อม ความกระตือรือร้นและขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินโครงการ และประโยชน์ที่จะได้รับ จึงทำให้นักเรียนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

กลัวว่าจะไม่สามารถศึกษาต่อหลังจบมัธยมศึกษาแล้ว และกลัวว่าจะไม่สามารถดำเนินกิจการของตนเองได้ จากปัญหาดังกล่าวผู้บริหารจึงควรให้ความสนใจกับบุคลากรแนะแนวด้วย เพราะการแนะแนวอาชีพอิสระในสถานศึกษานั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระซึ่งสถานศึกษาควรเน้นในด้านบุคลากรแนะแนว และเนื้อหาสาระในการแนะแนว (นิตยา ศิริเวชกุล, 2533)

แต่จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า อาจารย์แนะแนวมีบทบาทในการเป็นผู้มีส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานของโรงเรียน และเป็นผู้มีส่วนร่วมในคณะทำงานไม่มากนัก แสดงว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับอาจารย์แนะแนวในการทำโครงการนี้มากนัก ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมุ่งเน้นบุคลากรผู้ร่วมงานในโครงการไปยังครู-ที่ปรึกษาโครงการ และหัวหน้าหมวด/ครูผู้สอนวิชาอาชีวะมากนั่นเอง จึงอาจมีผลทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ซึ่งเหตุผลนี้เป็นไปในทำนองเดียวกันกับอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ประจำชั้น

ดังนั้นแม้ผู้บริหารจะมีการมอบหมายงานให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรับผิดชอบโดยตรงแล้วก็ตาม แต่ผู้บริหารต้องไม่ลืมที่จะขอความร่วมมือและประสานงานกับครูคนอื่น เพื่อให้การทำงานเป็นไปด้วยความราบรื่นด้วย เพราะครูเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดนักเรียนที่สุด ครูทุกคนสามารถทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาโครงการแก่นักเรียนได้ ซึ่งเปรียบเสมือนพี่เลี้ยงที่คอยช่วยส่งเสริม สนับสนุน ดูแล เอาใจใส่ติดตาม และทำงานร่วมกับนักเรียนอย่างใกล้ชิดสามารถชี้แนะแนวทางแก้ปัญหา และให้นักเรียนรู้จักเลือกตัดสินใจได้ (กรมสามัญศึกษา, 2535ข)

นอกจากครูอาจารย์ในโรงเรียนแล้ว ผู้ปกครองนักเรียนก็เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจของนักเรียน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า แม้ว่าครูอาจารย์จะมีความรู้ความเข้าใจ เห็นประโยชน์และความสำคัญของโครงการ หรือแม้ว่านักเรียนจะสนใจเข้าร่วมโครงการเพียงใดก็ตาม หากผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญ ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ ความพยายามทั้งหลายของครูอาจารย์ก็ไม่ประสบผลสำเร็จได้ ผู้บริหารจึงควรมีการเตรียมการก่อนรับสมัครนักเรียนเข้าร่วมโครงการให้มากขึ้น ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งประชุมชี้แจง แจกข่าวสารทางจดหมาย ทางเอกสารข่าวของโรงเรียน ประกาศเสียงตามสาย ติดป้ายโฆษณา ทั้งนี้ต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียนด้วย

1.4 ในเรื่องการแต่งตั้งครูที่ปรึกษาประจำโครงการ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนให้นักเรียนเลือกครูที่ปรึกษาโครงการ แล้วให้โรงเรียนแต่งตั้ง โดยพิจารณาจาก ผู้มีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อโครงการ มีเวลาว่างให้นักเรียน เต็มใจให้คำปรึกษา และมีความเสียสละ ปัญหาที่พบ คือ ครูที่ปรึกษาโครงการมีภาระหน้าที่งานประจำมาก ทำให้มีเวลาดูแลนักเรียนได้ไม่ทั่วถึงเพียงพอ และครูที่ปรึกษาโครงการมีความรู้ด้านอาชีพ การจัดการ การตลาด และการขายไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัย มีความเห็นว่า การที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกครูที่ปรึกษาโครงการ แล้วให้ โรงเรียนแต่งตั้งนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสม เพราะแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารเป็นผู้มีความเป็นประชาธิปไตยสูง ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจสั่งการด้วย ตนเองเพียงลำพัง แต่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจด้วย ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปภายใต้บรรยากาศการทำงานที่ดี ซึ่ง สอดคล้องกับ ธงชัย สันติวงษ์ (2530) ที่ว่า การให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการบริหาร ไม่ว่าจะ โดยเพียงร่วมปรึกษาและให้ข้อคิดเห็น หรือไปไกลถึงร่วมตัดสินใจก็ตาม จะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ผู้นำได้มีพฤติกรรมที่ค่อนข้างมาทางประชาธิปไตยแล้วเท่านั้น คุณลักษณะของผู้นำเช่นนี้ จะมีความ สำคัญยิ่งยวดต่อการจูงใจคน ซึ่งจะทำให้งานประสบความสำเร็จ

สำหรับการพิจารณาแต่งตั้งครูที่ปรึกษาโครงการนั้น ผู้วิจัยเห็นด้วย เป็นอย่างยิ่ง เพราะความสำเร็จหรือล้มเหลวของงานใด ๆ ก็ตาม ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ประการหนึ่งคือ วิธีการสรรหาบุคคลที่เหมาะสมเพื่อทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับ อุทัย หิรัญโต (2531) ที่ว่า แม้มองคักการจะมีกำลังเงิน เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ มหิมา มหาศาล ลักเพียงใดก็ตาม ชุมกำลังเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ปราศจากชีวิต และไม่เกิดดอกออกผล ถ้า ปราศจากเสียซึ่งบุคคลผู้มีความเต็มใจ รู้จักใช้ความคิด และผนึกกำลังกันทำชุมกำลังบรรดามี ให้ไปสู่วัตถุประสงค์ การสรรหาแต่งตั้งผู้ทำงานในหน้าที่ที่สำคัญ ๆ ให้เหมาะสมจึงเป็นสิ่ง สำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนปัญหาที่ครูที่ปรึกษาโครงการมีภาระหน้าที่งานประจำมาก ทำให้มี เวลาดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึงเพียงพอ ในความคิดเห็นของผู้วิจัยแล้ว นับได้ว่าปัญหานี้เป็นปัญหา ที่มีในแทบทุกหน่วยงาน และเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยงาน ในระดับปฏิบัติที่ต้องรับนโยบายจากระดับสูง มาแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลเป็น รูปธรรม ครูผู้ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานระดับล่างในโรงเรียนจึงเป็นเป้าหมายในงานทุกชนิด

ที่ผู้บริหารได้รับนโยบายมา ซึ่งจำนวนครูในแต่ละโรงเรียนมีจำนวนไม่มาก และมีหน้าที่สอนนักเรียนเป็นงานประจำอยู่แล้ว ถ้าผู้บริหารรับนโยบายมาปฏิบัติทุกนโยบาย ก็จะเป็นการเพิ่มภาระแก่ครู ในกรณีเช่นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้บริหารที่ตัดสินใจกล้าตัดสินใจในการเลือกรับนโยบายมาปฏิบัติ โดยเน้นนโยบายที่จะก่อให้เกิดผลโดยตรงกับนักเรียนเป็นหลัก เพราะการบริหารงานโรงเรียนนั้น แผนงานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญอันดับสุดท้ายของแผนงานอื่นเป็นงานรอง การบริหารการศึกษานั้น แท้จริงคือ การบริหาร และจัดการให้ได้ผลผลิตของระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ คือ มีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวเด็กหรือผู้เรียนนั่นเอง (อุทัย บุญประเสริฐ, 2532) ผู้บริหารจึงควรพิจารณาเลือกรับนโยบาย ที่จะก่อผลสูงสุดต่อตัวนักเรียนมาปฏิบัติเพื่อจัดการแก่ครูดังกล่าว

สำหรับปัญหาที่โรงเรียนประสบว่า ครูที่ปรึกษาโครงการมีความรู้ด้านอาชีพ การจัดการการตลาดและการขายไม่เพียงพอ นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สาเหตุหนึ่งอาจเป็นผลมาจากผลการวิจัยครั้งนี้ ที่พบว่ายังมีครูที่ปรึกษาโครงการอีกจำนวนมากที่ยังไม่เคยเข้ารับการอบรมสัมมนา จึงทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าผู้บริหารควรแก้ปัญหาโดยการจัดอบรมครูประจำการ (Inservice Training) เช่น การจัดส่งครูเข้ารับการประชุม อบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในส่วนที่ครูต้องการ ซึ่งการพัฒนาบุคคลนี้จะเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม ความสามารถของบุคคล ตลอดจนการให้แนวความคิดใหม่ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บุคคลมีคุณภาพขึ้น และส่งผลสะท้อนทำให้หน่วยปฏิบัติงาน มีผลผลิตและประสิทธิภาพสูงขึ้น (นพพงษ์ บุญจิตราตุลย์, 2534) อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมในการอบรมให้ความรู้แก่ครูดังกล่าวนี้ ควรมีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และระยะเวลาในการอบรมไม่ควรใช้ระยะเวลาสั้น ๆ เพราะอาจทำให้ครูได้รับความรู้ไม่เต็มที่ ดังที่ ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537) พบว่า รูปแบบการอบรมของครูมัธยมศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น เป็นรูปแบบที่เป็นช่วงเดียว และมีการใช้ระยะเวลาสั้น ๆ เป็นส่วนมาก รูปแบบดังกล่าวเป็นรูปแบบที่ผลการวิจัยระบุแล้วว่า ได้ผลน้อยหรือไม่ได้ผลเลย

2. การดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาโครงการและนักเรียนตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

2.1 ในเรื่องการเขียนโครงการของนักเรียน ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการเขียนโครงการ โดยโรงเรียนและครูประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของโครงการ จัดให้นักเรียนสำรวจความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจและความพร้อมของตนเอง และข้อมูลด้านอาชีพที่นักเรียนจะเลือกทำ พร้อมทั้งมีการดูแลกำกับให้นักเรียนประชุมเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ ข้อตกลงต่าง ๆ โดยมีครูที่ปรึกษาโครงการเป็นผู้ดูแลแนะนำกำกับ มีการเตรียมแบบการเขียนโครงการให้นักเรียน และมีการอธิบายโครงการแต่ละหัวข้อพร้อมเสนอตัวอย่างการเขียนโครงการที่ถูกต้อง ปัญหาที่พบ คือ รายละเอียดของโครงการมีการมีส่วนร่วมในกลุ่มนักเรียนไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก

จากข้อค้นพบข้างต้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การที่โรงเรียนได้เตรียมความพร้อมให้นักเรียนก่อนเขียนโครงการ หากพิจารณาให้ดีแล้วจะพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้พัฒนานักเรียน เพื่อให้เกิดคุณลักษณะตามจุดเน้นที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ต้องการคือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ (กรมสามัญศึกษา, 2535ก) ซึ่งถือว่าเป็นจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน สำหรับกระบวนการทำงานที่นำไปสู่ทักษะกระบวนการนั้น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534) ได้เสนอแนวคิดว่า ประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ คือ ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น คิด วิเคราะห์ วิจัย สร้างทางเลือกหลากหลาย ประเมินและเลือกทางเลือก กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ ปฏิบัติด้วยความชื่นชม ประเมินระหว่างปฏิบัติ ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ และประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ การที่โรงเรียนประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของโครงการ ถือได้ว่าโรงเรียนได้ดำเนินการในการสร้างความตระหนักในปัญหาและความจำเป็นให้เกิดขึ้นกับนักเรียน และสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแนวคิดที่จะวิเคราะห์วิจัยได้ว่า ทำไมจึงต้องทำโครงการนี้ โครงการนี้มีขอบเขต มีความเป็นมา มีความสำคัญอย่างไรต่อตัวนักเรียน ถ้าทำแล้วจะเกิดผลดีอย่างไร ถ้าไม่ทำจะเกิดผลเสียหรือไม่ อย่างไร การที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน มีการสำรวจความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ความพร้อมของตนเองและข้อมูลด้านอาชีพที่นักเรียนจะเลือกทำ จะสามารถทำให้นักเรียนสร้างทางเลือกหลากหลาย และประเมินทางเลือกหลากหลายได้ว่า เขาจะมีวิธีการทำงานตามโครงการให้เสร็จได้อย่างไรบ้าง และด้วยศักยภาพที่เขามีอยู่ เขาจะตัดสินใจเลือกทำโครงการใด ด้วยวิธีการใด สำหรับ

การที่โรงเรียนให้นักเรียนประชุมเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ ข้อตกลงต่าง ๆ ร่วมกันนั้น ในขั้นตอนนี้จะสามารถทำให้นักเรียนกำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติโครงการได้เป็นอย่างดี เพราะจะทำให้นักเรียนรู้ว่าภารกิจรวมอะไรบ้างที่ต้องทำ จะทำอะไรก่อน หลัง เมื่อใด ใครเป็นผู้รับผิดชอบ จะใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง เป็นต้น เมื่อนักเรียนได้ตระหนักถึงปัญหาและความจำเป็น คิดวิเคราะห์ สร้างและกำหนดทางเลือกหลากหลาย ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานได้แล้ว ก็จะส่งผลให้นักเรียนลงมือปฏิบัติการเขียนโครงการด้วยความชื่นชม โดยโรงเรียนได้เตรียมอำนวยความสะดวกในด้านการเขียนโครงการ และตัวอย่างการเขียนโครงการ

นอกจากนี้ การมีครูที่ปรึกษาโครงการคอยดูแลแนะนำนักเรียนอย่างใกล้ชิดนั้นจะสามารถทำให้ครูและนักเรียนได้ร่วมกันประเมินระหว่างปฏิบัติ ปรับปรุงงานให้ดีขึ้น และช่วยในการประเมินผลรวม เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจได้ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของโครงการที่ทำ และทำให้เกิดเป็นนิสัยเป็นกระบวนการทำงานในอนาคต ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาโรงเรียนสามารถนำทักษะกระบวนการสู่การปฏิบัติได้นี้ นับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์และมีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างนักเรียนให้มีทักษะการจัดการ สามารถทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของกรมสามัญศึกษา (2535ก) ที่ว่าการที่จะมุ่งสอนให้นักเรียนเกิดทักษะทางอาชีพและการจัดการนั้น การจัดการเรียนการสอนควรเป็นกระบวนการ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง ที่จะนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในปัญหา วางแผนแก้ปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตนเอง สามารถนำไปใช้ปฏิบัติอาชีพได้

สำหรับปัญหาเรื่องรายละเอียดของโครงการมีมากนัก ผู้วิจัยคิดว่าโรงเรียนสามารถแก้ปัญหา โดยการปรับขั้นตอนรายละเอียดต่าง ๆ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับโรงเรียนได้ เพราะการเขียนโครงการตามแนวที่กรมสามัญศึกษาเสนอแนะไว้นั้น เป็นเพียงแนวทางให้นักเรียนพิจารณาตามความเหมาะสม ไม่ใช่เป็นรูปแบบที่บังคับตายตัว

ส่วนปัญหาในด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มนักเรียนในการเขียนโครงการไม่ดีเท่าที่ควรนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหานี้เป็นเหตุเป็นผลกับผลการวิจัยครั้งนี้ในเรื่องการรวมกลุ่มของนักเรียน เพื่อจัดทำโครงการที่พบปัญหาว่า สมาชิกในกลุ่มอยู่ต่างห้องต่างระดับชั้นเรียน ทำให้ไม่มีเวลาปรึกษาหารือร่วมกัน และสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนน้อยเกินไป ซึ่ง

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ก่อนที่โรงเรียนจะมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อดำเนินงานตามโครงการนั้น ควรมีการอธิบาย ชี้แจงเกี่ยวกับความสำคัญของการรวมกลุ่ม และจำนวนสมาชิกในกลุ่มให้เป็นที่ชัดเจนก่อน และคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ ควรพิจารณาโครงการที่นักเรียนเสนอขึ้นมาก่อนอย่างรอบคอบก่อนอนุมัติโครงการ โดยคำนึงถึงหลักความถูกต้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ตามที่กรมสามัญศึกษา (2535ค) ได้เสนอแนะ เช่น ไม่เป็นกิจกรรมใหญ่โตจนก่อให้เกิดความกังวลใจแก่นักเรียน เหมาะสมกับเวลาเรียน กำลังอายุ และความสามารถของนักเรียน และในกรณีที่โครงการไม่ได้รับอนุมัติ คณะกรรมการควรให้เหตุผลและข้อเสนอแนะผ่านครูที่ปรึกษาโครงการ เพื่อชี้แจงและให้คำแนะนำแก่นักเรียนด้วย

2.2 การประเมินผลโครงการของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีครูที่ปรึกษาโครงการ คณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ประเมิน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า การประเมินผลโครงการนั้น ควรประกอบด้วยบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งผู้ปฏิบัติเอง ผู้รับผิดชอบโครงการและบุคคลภายนอก ซึ่ง สบง ลักษณะ (2535) ได้เสนอแนะแนวคิดหลักของการประเมินผลผลิตของโครงการว่า อาจประเมินโดยผู้รับผิดชอบโดยตรง หรือโดยคณะบุคคลภายนอกที่ไม่มีส่วนได้เสียกับโครงการก็ได้ สำหรับการประเมินผล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการสัมภาษณ์พูดคุย การสอบถามและการสังเกตพฤติกรรม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการประเมินผลโครงการแต่ละโครงการย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะของโครงการต่าง ๆ ผู้ประเมินมีหน้าที่ที่ต้องพิจารณาให้รอบคอบ ควรประเมินให้ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการประเมิน และควรมีการจดบันทึกการประเมินด้วยนิพนธ์ กินาวงศ์ (อ้างถึงใน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2536) ได้กล่าวว่าในการสัมภาษณ์นั้น เมื่อสัมภาษณ์แล้ว ควรมีการจดบันทึกและรวบรวมไว้เพื่อสรุปและประเมินผลด้วย

ในเรื่องวัตถุประสงค์ในการประเมินผลโครงการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินเพื่อค้นหาปัญหาอุปสรรค และจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงแก้ไข และเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า และสิ่งที่ควรส่งเสริมสนับสนุนนั้น จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการประเมินผลโครงการของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2535ค) ที่กล่าวถึงการประเมินผลโครงการนักเรียนว่า เป็นการประเมินเพื่อค้นหาข้อที่ควรส่งเสริม และจุดอ่อนเพื่อหาทางป้องกันและ เสนอแนะต่อนักเรียนหรือกลุ่มนักเรียนผู้รับผิดชอบ

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า ครูที่ปรึกษาโครงการส่วนใหญ่ประเมิน-โครงการของนักเรียน จากผลการปฏิบัติงานตามโครงการ ผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการและรายได้ของนักเรียน ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าครูที่ปรึกษาโครงการส่วนใหญ่เน้นการประเมิน ในสิ่งที่สังเกตได้ที่เป็นรูปแบบมากกว่านามธรรม ซึ่งอาจเป็นเพราะสังเกตได้ง่าย และสะดวกต่อการประเมิน สิ่งที่น่าสนใจที่พบจากงานวิจัยครั้งนี้ อีกประเด็นหนึ่งคือ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนคิดว่าปัจจัยที่ส่งผลให้โครงการของนักเรียนประสบความสำเร็จ คือการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ และการรู้จักแบ่งเวลาในการทำงานและการเรียน ซึ่งหมายถึงว่า นักเรียนประเมินความสำเร็จของโครงการจากคุณลักษณะที่เกิดขึ้นในด้านนามธรรมมากกว่ารูปธรรม ซึ่งในการประเมินผลโครงการนี้ อารีรัตน์ วัฒนสิน (2532) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการนักเรียนว่า ควรจัดให้มีการประเมินให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ซึ่งประเมินภาคความรู้ ความคิดเกี่ยวกับอาชีพ โดยดูจากผลการปฏิบัติงาน ด้านจิตพิสัย โดยดูจากความกระตือรือร้น ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี เสียสละ ซื่อสัตย์ และประหยัด เป็นต้น และด้านการปฏิบัติโดยประเมินกระบวนการจัดการ กระบวนการทำงาน ผลผลิตและรายได้ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า ครูที่ปรึกษา-โครงการควรประเมินผลโครงการนักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้านดังกล่าว และควรเน้นการประเมินสิ่งที่เป็นนามธรรมด้วย เช่น คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน เพราะการประกอบอาชีพอิสระนั้น เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้คุณธรรมและเกิดคุณลักษณะที่ดีขึ้น ในตนเองจากการปฏิบัติจริง (กรมสามัญศึกษา, 2535ค)

ส่วนปัญหาที่โรงเรียนประสบ เรื่องบุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความ-ร่วมมือเท่าที่ควรนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัญหานี้ควรจะได้รับแก้ไข เพราะหากปล่อยปละละเลยไว้ จะเป็นผลเสียต่อการปฏิบัติงานได้ ผู้บริหารจึงควรหาสาเหตุของปัญหาด้วยว่าเป็นเพราะเหตุใด และแก้ไขให้ตรงตามสาเหตุของปัญหาที่เกิด ไม่ควรปล่อยปละละเลย โดยควรคำนึงถึงเรื่องขวัญและกำลังใจของผู้ร่วมงานด้วย องค์กรประกอบที่จะทำให้หน่วยงานมีขวัญดี มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีหลายองค์ประกอบ ขึ้นอยู่ที่หน่วยงานต้องมีวัตถุประสงค์เป็นที่พึงพอใจที่ทุกคนยอมรับ คนทำงานมีความพึงพอใจและภูมิใจในงานที่ตนปฏิบัติ มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปฏิบัติ มีสิ่งตอบแทนที่เหมาะสม มีการนิเทศงานอย่างใกล้ชิด รวดเร็วทั่วถึงเพียงพอ มีการสื่อสารที่ดี และคนทำงานมีสุขภาพจิตดี (นพพงษ์ บุญจิตราตุลย์, 2534)

ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ผู้บริหารควรพิจารณาว่าข้อใดที่ไม่ได้จัดทำ ก็ควรพยายามจัดให้มีขึ้นในหน่วยงานเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานให้ได้ผลดีดังกล่าว

สำหรับปัญหาเรื่องครูที่ปรึกษาโครงการมีความรู้เกี่ยวกับการประเมินโครงการไม่เพียงพอ นั้น ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนอาจแก้ปัญหาได้หลายวิธีด้วยกัน ดังที่ ทศนีย์ ธรรมสิทธิ์ (2535) ได้เสนอแนะกิจกรรมพัฒนากำลังคนในหน่วยงานซึ่งทำได้หลายวิธี ได้แก่ การสนับสนุนให้ศึกษาเพิ่มเติม การฝึกอบรมที่หน่วยงานจัดขึ้นเองหรือส่งไปอบรมจากหน่วยงานอื่น การส่งไปดูงานที่เกี่ยวข้องกับงานที่ตนปฏิบัติอยู่ การจัดประชุมสัมมนาภายในหน่วยงานหรือส่งไปร่วมสัมมนากับหน่วยราชการอื่น และการให้คำแนะนำปรึกษา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการ ดังนี้

กรมสามัญศึกษา

1. ควรจัดให้มีการประชุมอบรมแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการ โดยอาจเชิญโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินงานตามโครงการมาถ่ายทอดปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขให้ที่ประชุมรับทราบ หรือเชิญวิทยากรภายนอกสถานศึกษา เช่น นักการธนาคาร นักธุรกิจ มาร่วมเป็นวิทยากรด้วย
2. ควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการจัดประชุมอบรมสัมมนา ทั้งนี้อาจมอบหมายให้หน่วยศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา 12 เป็นผู้ดำเนินการ
3. ควรประสานงานกับศึกษานิเทศก์จังหวัดให้นิเทศติดตามการปฏิบัติงานตามโครงการอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียน

1. ควรเชิญบุคคลในท้องถิ่น เช่น นักการธนาคาร นักธุรกิจ ผู้นำชุมชนมาร่วม กำหนดแนวปฏิบัติตามโครงการ และเชิญบุคคลเหล่านี้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระด้วย
2. ควรกระจายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบในการดำเนินงานตามโครงการ แก่บุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ไม่ควรมอบหมายงานซ้ำซ้อนให้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือคณะใดคณะหนึ่ง
3. ควรให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ โดยประชาสัมพันธ์ทั้ง ภายในและภายนอกโรงเรียน ควรประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยเน้นการประชาสัมพันธ์ภายในให้เกิดผลดีก่อน
4. ควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการ โดยส่งเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภายนอก หรือจัดขึ้นภายในหน่วยงาน
5. ควรสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรม โดยเน้นกระบวนการ
6. ในการประเมินโครงการนั้น ควรเน้นให้ผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน ประเมินให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และการปฏิบัติ และควรประเมินทั้งด้านรูปธรรม และนามธรรม
7. ควรพิจารณาอนุมัติโครงการของนักเรียนอย่างรอบคอบ โดยดูความเป็นไปได้ ของโครงการให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กรมสามัญศึกษากำหนด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ ระหว่างเรียน ของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา พื้นที่ชายฝั่ง ทะเลตะวันออก
2. ควรศึกษาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริม การประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน